

На данашњи дан 1958. године умрла је српска књижевница Исидора Секулић, изузетан стилиста широког образовања и високе културе, танан посматрач људских живота и судбина, писац високе духовности и префињеног духа, члан Српске краљевске академије. Када је 1958. умрла један књижевни критичар је оценио да је умро "литерарно најкултурнији човек нашег тла од Ћирила и Методија до јуче, до данас, можда до прекосутра". Завршила је Виши педагогијум у Будимпешти. Била је наставница и управница девојачке школе у Панчеву, затим професор гимназије у Београду. Са великим успехом бавила се и превођењем. Дела: путопис "Писма из Норвешке", роман "Ђакон Богородичине цркве", приповетке "Хроника паланачког гробља", "Сапутници", "Госпа Нола", есеји "Аналитички тренуци и теме", "Записи о моме народу", "Мир и немир", "Његошу - књига дубоке оданости", "Говор и језик културна смотра народа".

Данас је петак, 5. април 2024.

1242 - У бици на залеђеном Чудском језеру, недалеко од Новгорода, Руси су под командом кнеза Александра Невског до ногу потукли немачке ритере, спречивши их да окупирају северозападне области Русије.

1588 - Рођен је енглески филозоф Томас Хобс, настављач и систематизатор класичног енглеског емпиризма. Разрадио је теорију друштвеног уговора. Дела: "Elementa philosophica" (или "О телу", "О човеку", "О грађанину"), "Левијатан", "О политичком телу".

1794 - Одрубљена је глава француском револуционару Жоржу Жаку Дантону, вођи радикалне групе монтањара, који је 14. јула 1789. предводио побуњенике у нападу на париску тамницу Бастиљу. Као све вође револуције, био је принципијелни противник монархије, али се противио масовном револуционарном терору, због чега се сукобио с вођом јакобинаца Максимилијаном Робеспјером. Залагао се за споразум с крупним грађанством (буржоазијом) и за мир са Енглеском. Био је министар правде и организатор отпора против стране интервенције. У жеку јакобинског терора, Робеспјер га је оптужио за покушај обнављања монархије и послао на гиљотину.

1818 - У бици код Маипуа чилеанске и аргентинске трупе су поразиле шпанску војску, чиме је обезбеђена независност Чилеа.

1827 - Рођен је енглески хирург Џозеф Листер, оснивач антисептичке медицине, који је 1867. први увео антисепсу у хирургију.

1841 - У нишком, лесковачком, пиротском и врањском крају избила је буна против Турака, позната као "Милојева и Срндакова буна", коју су предводили Милоје Јовановић и Никола Срндак. После борби код Прве Кутине и Горњег Матејевца 23. априла 1841. Турци су у крви угушили буну, многа села спалили, а Јовановића погубили.

1865 - Умро је српски композитор, пијаниста и хоровођа Корнелије Станковић, оснивач новог националног правца у српској музици. Записивао је и хармонизовао српско

црквено појање. Рођен је у древној породици будимских Срба. Школовао се у Араду, Сегедину, Пешти, а у Бечу је студирао композицију. У Сремским Карловцима проучавао је и бележио усменом традицијом сачувано српско црквено појање. Био је хоровађа Београдског певачког друштва. Допrineо је да се за српску музику заинтересују страни композитори, посебно руски, укључујући Чајковског ("Српски марш", данас познат као "Словенски") и Николаја Римског-Корсакова ("Фантазија на српске теме"). Дела: "Православно црквено појање у српскога народа", шест свезака "Српских народних песама", које је хармонизовао за хор, за глас и клавир, или само за клавир. Његови посмртни остаци пренети су из Будимпеште фебруара 1949. у Алеју великана на Новом гробљу у Београду.

1881 - Велика Британија је у Преторији закључила мировни уговор с Бурима и признала независност јужноафричке државе Трансвал. Признање је било формално и краткорочно. Већ на прелазу у 20. век, после Бурских ратова, свака сувереност бурских (африканерских) држава (Трансвал и Орање) је угашена.

1887 - Краљ Милан Обреновић је наименовао првих 16 чланова Краљевско-србске академије (то је првобитни назив), данашње САНУ, као и Јосифа Панчића за председника. Од 1888. академици су сами бирали сталне и дописне чланове.

1900 - Рођен је амерички филмски глумац Спенсер Трејси, изузетан тумач низа карактерних улога, први глумац који је две године узастопно добио Оскара - за филмове "Храбри капетан" 1937. и "Град дечака" 1938. Остали филмови: "Бес", "Седми крст", "Цитадела", "Старац и море", "Нирнбершки процес", "Погоди ко долази на вечеру".

1902 - На стадиону "Ајброкс парк" у Глазгову погинуло је 20 и повређено најмање 200 људи пошто се срушила трибина током фудбалске утакмице између Шкотске и Енглеске.

1908 - Рођен је аустријски диригент Херберт фон Карајан, један од највећих диригената 20. века, који је деценијама доминирао светском музичком сценом, изводећи жестоком емотивношћу и прецизношћу велики оперски и концертни репертоар. Врхунски ниво је постигао диригујући Берлинском филхармонијом и оркестром Бечке државне опере. По мајчиној линији био је српског порекла.

1908 - Рођена је америчка филмска глумица Рут Елизабет Дејвис, позната као Бет Дејвис, која је снимила више од 80 филмова и остварила низ великих драмских улога, углавном тумачећи несрећне и зле жене. Филмови: "Опасна" (Оскар), "Џезабел" (Оскар), "Мале лисице", "Елизабета и Есекс", "Хуарез", "Шта се догодило са Беби Џејн", "Све о Еви", "Свадбени ручак".

1916 - Рођен је амерички филмски глумац Грегори Пек, најпознатији по улози либералног јужњачког адвоката у филму "Убити птицу ругалицу", за коју је награђен Оскаром. Остали филмови: "Двобој на сунцу", "Случај Парадин", "Џентлменски споразум", "Снегови Килиманџара", "Празник у Риму", "Моби Дик", "Топови са Наварона", "Арабеска", "Месец шуњалица".

1939 - За сву немачку децу између 10 и 13 година наређено је учлањење у нацистичку омладинску организацију "Хитлерјугенд".

1941 - Потписан је југословенско-совјетски пакт о пријатељству. Споразум је имао само симболичан значај пошто је Југославија неколико сати потом нападнута, у шта је званична Москва готово извесно била упућена. Тачно месец дана потом совјетске власти су затвориле југословенско посланство у Москви, да би односи били обновљени по нападу Немачке на Совјетски савез.

1942 - У Москви су у Другом светском рату представници Совјетског Савеза, Пољске, Чехословачке, Југославије и Бугарске одржали свесловенски конгрес с којег је свим Словенима упућен позив на борбу против нацистичког окупатора.

1944 - Британски и амерички бомбардери су трећи пут у Другом светском рату засули Ниш тепихом бомби, усмртивши најмање 88 српских цивила. На град је бачена вештачка магла, а потом је током 40 минута у три наврата, почев од 15 часова, насумце засут бомбама. У нападу, као ни приликом првог бомбардовања града у октобру 1943. када је погинуло више од 250 људи, и другог крајем марта 1944. када је било више од 50 жртава, англоамеричка авијација није нанела битнију штету немачкој војсци.

1951 - Амерички инжењер Џулијус Розенберг и његова супруга Етел осуђени су у Њујорку на смрт због шпијунаже у корист Совјетског Савеза. Оптужени су да су одавали

тајне везане за атомско наоружање САД.

1955 - Британски премијер Винстон Черчил је поднео оставку, окончавши дугу политичку каријеру која је, уз успоне и падове, трајала од почетка 20. века. На положају премијера и шефа Конзервативне странке наследио га је шеф дипломатије Ентони Идн.

1964 - Умро је амерички генерал Даглас Макартур, у Другом светском рату командант америчких трупа на Далеком истоку, који је у име САД у септембру 1945. потписао капитулацију Јапана. Потом је постављен за команданта савезничких снага у Јапану, а у почетку рата у Кореји командовао је снагама УН, али је смењен у априлу 1951. због намере да рат пренесе на територију Кине и још више, зато што је инсистирао да САД употребе атомско оружје.

1975 - Умро је кинески генералисимус Чанг Кај Шек, који је уз помоћ Запада, посебно САД, 47 година владао, најпре Кином потом Тајваном, на који је с присталицама побегао кад је поражен од комуниста. После смрти вође Куоминтанга и председника Кине Сун Јат Сена 1925, извршио је војни удар у Кантону у марту 1926. и започео борбу против левог крила Куоминтанга и Комунистичке партије Кине. Упркос огромној материјалној помоћи САД, није успео да угуши комунисте које је предводио Мао Цедунг, пошто је комунистички покрет активно помагао Совјетски Савез. У фебруару 1950. са остатком трупа (такозваним "Националистима", у ствари некомунистима) је прешао на острво Формоза (Тајван), на којем је успоставио владу некомунистичке Републике Кине којом је владао до смрти. Подела Кине на две државе (у међувремену Пекинг је припојио Хонг-Конг и Макао, бивше колоније), као последица грађанског рата траје и данас.

1982 - Први британски ратни бродови испловили су ка Фолкландским острвима у Атлантском океану која су окупирале аргентинске трупе.

1989 - Умро је српски лекар Војислав Арновљевић, оснивач кардиолошке школе у Србији (и Југославији), професор Медицинског факултета у Београду и члан Српске академије наука и уметности. Школовао се у Београду и у Француској у коју је упућен после преласка Албаније са српском војском у Првом светском рату. Организовао је прве курсеве из кардиологије за лекаре из целе земље и објавио је око 90 студија из кардиологије и других области интерне медицине. Од 1932. до 1934. издавао је "Медицински годишњак", а од 1948. до 1963. уређивао је "Лекарски приручник".

1989 - Пољска влада је легализовала опозициони раднички синдикат "Солидарност".

1989 - Вијетнам је саопштио да ће до 30. септембра 1989. повући све трупе из Камбоџе.

1995 - Тврдњу САД да Ирак настоји да развије биолошко оружје Багдад је одбацио као део кампање Вашингтона да задржи санкције УН наметнуте Ираку.

1995 - Израел је лансирао први шпијунски сателит "Офек 3".

1997 - Умро је амерички писац Ален Гинзберг. Бунтован дух, саркастичан, изразито критичан према званичној култури САД. Његова поезија, писана слободним стихом, израз је одбацивања модерног света. Више пута је хапшен током разних антиратних демонстрација. Његова збирка поезије "Урлик и друге песме", објављена 1956. сматра се најзначајнијим поетским делом "Бит генерације" педесетих година 20. века. Остала дела: "Кадиш", "Празно огледало", "Индијски дневници", "Сендвичи стварности", "Планетарне вести", "Пад Америке".

1999 - НАТО авиони су с три разорне ракете погодили центар Алексинца, од којег су најближи војни циљеви били удаљени неколико километара, усмртивши најмање 17 цивила.

1999 - У нападу на Врање НАТО авијација је усмртила двоје цивила.

1999 - Први пут од почетка агресије НАТО на Србију гађан је центар Земуна и делимично је уништена испражњена зграда Дома ваздухопловства, а на Дунаву је срушен нови железнички мост између Богојева и Ердута.

1999 - Триполи је предао двојицу Либијца осумњичених да су у децембру 1988.

изазвали експлозију америчког путничког авиона типа "боинг 747" изнад Локербија, у Шкотској, када је погинуло 270 особа. Одлуци Либије претходиле су гаранције саудијског краља Фахда и јужноафричког председника Нелсона Манделе о поштену суђењу и осумњичени су одведени у Холандију ради суђења.

2005 - Преминуо је амерички књижевник Сол Белоу, добитник Нобелове награде за књижевност и један од најзначајнијих америчких писаца 20. века. Дела: "Хумболтов дар", "Херцог", "Хендерсон, краљ кише", "Човек на клацкалицу", "Пустоловине Огија Марча", "Равелштајн".

2006 - Умро је Мирослав Печујлић, професор Правног факултета. Ректор београдског универзитета био је у два мандата.

2006 - Умро је амерички уметник руског порекла Ален Карпов, који је установио хепенинг као уметничку форму изражавања. Године 1959. одржао је у галерији Рејбен у Њујорку први хепенинг под називом "18 хепенинга у 6 делова".

2008 - Умро је амерички глумац Чарлс Картер, познат као Чарлтон Хестон, упамћен по улогама у холивудским псеудоисторијским спектаклима као и филмовима фантастике. Био је друштвено ангажован, посебно као заговорник права на ношење оружја, што је специфичан проблем везан за унутрашње прилике САД. Филмови: "Десет заповести", "Бен Хур" (Оскар), "Оркански висови", "Јулије Цезар", "Агонија и екстаза", "Ел Сид" (Оскар), "Мајор Денди", "Планета мајмуна", "Земљотрес".

2009 - Северна Кореја је лансирала вишестепену ракету која је прелетела Јапан и пала у Тихи океан. Власти Северне Кореје су при том објавиле да ракета, чије је лансирање изазвало забринутост широм света, носи комуникациони сателит.

2021 - Умро је Маршал Салинс, амерички антрополог. Највише се бавио древним друштвима Полинезије, и то распоном тема од рата, преко канибализма до економије примитивних заједница. Његово класично дело је "Економија каменог доба", такође и "Западњачка илузија о људској природи".

(РТВ)